

SOSYAL SİGORTA FİNANSMAN YÖNTEMLERİ VE TÜRKİYE'DE SOSYAL SİGORTA KURUMLARININ FİNANSMAN YÖNTEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. İsmail GÜNEŞ
Ç.Ü İİBF Maliye Bölümü
igunes@cu.edu.tr

Arş. Gör. Soner YAKAR
Ç.Ü İİBF Maliye Bölümü
syakar@cu.edu.tr

ÖZET

Sosyal sigorta kuruluşlarının topladığı primlerle hizmet sürekliliğinin sağlanması için sigortalılara sağladığı risklere uygun finansman yönteminin kullanılması gerekmektedir. Sosyal sigorta finansman yöntemleri; katkı fayda esasına dayanan Dağıtım yöntemi ve fon biriktirme esasına dayanan Fonlama yöntemidir. Ülkemizde de sosyal sigorta kuruluşları üç farklı kesime farklı risklere karşı sosyal güvenlik hizmeti sağlamaktadır. Üç sosyal sigorta kuruluşunun kurum yasalarında sigortalılara sağladıkları risklere göre hangi sosyal sigorta riskine hangi finansman yöntemini uygulayacağı belirtilmesine rağmen, zamanla kurumlara yapılan siyasi müdahaleler kurumların, fonlama yönteminden tamamen dağıtım yöntemine geçmesine yol açmıştır.

Anahtar Cümleler; Sosyal Sigorta, Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri, Dağıtım Yöntemi, Fonlama Yöntemi, Türkiye de Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri.

ABSTRACT

In order to maintain the permanence of services, social insurance institutions should use the financing method that is appropriate for the risk level of the clients. Social security financing methods are the funding methods that depend on pay as you go method and fund collection principles. In our country, social insurance institutions provide social insurance service to three different parties against different risks. Although financing methods for social insurance risks are defined in the laws of the three social insurance institutions, political interventions caused these institutions to pass from financing method to pay as you go method.

Key Words: Social Insurance, Social Insurance Financing Methods, Pay As You Go Method, Funding Method, Social Insurance Financing Methods in Turkey.

GİRİŞ

Sosyal güvenlik sistemi, insanların yaşamlarının her döneminde karşılaşacakları fizyolojik, mesleki ve sosyo - ekonomik risklere karşı koruma garantisi veren ve ülke çapında örgütlenmiş bir sistemdir. Bu sistemin uygulama şekli olan, sosyal sigorta kuruluşları ise sistemden faydalanmak isteyenlere yönelik toplanan primler ile sigortalılara sağlanan hizmetlerin finansmanını sağlayan kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Uygulamada sosyal sigorta kuruluşlarının kullanılacağı finansman yöntemi ülkeler açısından farklılık gösterse de yöntemlerden birinin seçimi her zaman problem olmuştur.

Sosyal sigorta kuruluşlarının bireylere koruma sağladığı çeşitli risk grupları vardır. Günümüzde ülkeler tarafından kabul edilen Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nın 1952 tarih ve 102 sayılı sözleşmesinde belirlenen dokuz ana sosyal sigorta riski (yaşlılık, malullük, ölüm, iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, işsizlik ve aile yardımlarıdır) için sosyal sigorta kuruluşlarınca toplanan primlerin değerlendirme yöntemi, kuruluşların hizmet sürekliliğini sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de sosyal güvenlik sistemi devlet tarafından organize edilmektedir. Ülkemizde ki sosyal güvenlik sistemi sosyal sigorta kuruluşları aracılığıyla yürütülmektedir. Bu sosyal sigorta kuruluşları ise, ILO'nun belirlemiş olduğu riskler doğrultusunda, sosyal güvenlik hizmeti vermektedir. Sosyal sigorta risklerine karşı sosyal sigorta kuruluşlarının finansman yöntemi kurumların kanunlarında belirlenmiştir. Fakat, uygulamada sosyal risklere karşı toplanan primlerin finansman yöntemi olarak kurum kanunlarında belirtilen yöntemler uygulanmamaktadır. Dolayısıyla, kurumlara yapılan müdahaleler dışında, sosyal sigorta riskleri içinde hatalı finansman yönteminin seçilmiş olması sistemdeki krizi daha da derinleştirmektedir. Ülkemizde de son dönemlerde oldukça sıkça tartışılan konulardan biri olan sosyal sigorta kuruluşlarının finansman açıkları ve bu açıkları önlemeye yönelik öneriler içinde sosyal sigorta kuruluşlarının finansman yöntemleri çok fazla tartışılmamıştır. Bu çalışma ile, sosyal sigortalarda uygulanan finansman yöntemleri açıklanacak ve Türkiye deki sosyal sigorta kollarının finansman yöntemleri açısından değerlendirilmesi yapılarak uygun finansman yöntemleri konusu ve sistemde yaşanan problemlerin nedenlerinden biri olup olmadığı ele alınacaktır.

1. Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri

Sosyal sigorta kurumlarının mali yapısıyla ilgili olan finansman, kurumların amaçları doğrultusunda faaliyette bulunabilmeleri gerekli mali kaynaklara sahip olmalarında izlenen yöntem, ilke ve kaynakları ifade etmektedir. Finansman boyutu, geniş ve karmaşık bir süreci oluşturmaktadır. Sosyal güvenlik sistemlerini karakterize eden sosyal sigorta kuruluşlarının finansal açıdan ihtiyaçlarını bir defaya mahsus olarak sağlanması yeterli olmayıp kaynakların istikrar ve sürekliliğinin korunması ve bu kaynakların verimli alanlarda kullanılması gerekmektedir (Alper,1990:4, Yurdadoğ,2002). Sosyal sigorta kuruluşlarının sigortalılara, ihtiyaç duydukları özellikte hizmet verebilmeleri için sağlam bir finansman yapısına sahip olmaları ve sigortalıları koruma altına aldıkları riskler için doğru finansman yönteminin kullanılması gereklidir.

Sosyal sigorta kurumları elde ettikleri gelirlerle, sosyal hedeflerin sağlanmasını amaçlayan yükümlülüklerini en iyi şekilde yerine getirmek ve sürdürmek durumundadırlar. Bunun için finansman politikasının ülkenin ekonomik ve sosyal koşullarına en uygun yöntemle düzenlenerek gelir ve giderler arasında sağlam ve akılcı bir denge kurulması zorunludur (Güven,1976:50).

Sosyal sigorta sistemlerinin finansmanı ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Avustralya, Danimarka,İsveç gibi ülkelerde sigorta maliyeti devlet tarafından karşılanır. Maliyetin dağılımı aynı ülke içinde de programdan programa da değişebilmektedir (Balcı,2001:92). Sosyal sigorta güvencesine karşı prim ödeyenler ister devlet, ister işçi veya işveren olsun toplanan primlerin uygun bir finansman yöntemi ile değerlendirilmesi gereklidir.

Sosyal sigorta sistemlerinin finansman yöntemleri, bireyleri risklere karşı korumak amacıyla oluşturulan sosyal sigorta programlarının gelir gider dengesinin sağlanması teknikleridir (Çelikoğlu,1994). Sosyal sigorta kurumlarının artan nüfus karşısında toplanan gelirlerin büyük miktarlara ulaşması, sosyal riskin ortaya çıkması ile sigortalılara sosyal sigorta hizmeti adı altında yeniden dağıtılması gerekmektedir.

Sosyal güvende katkı-fayda süreci, uzun vadeli denge kurmayı amaçlayan "kapitalizasyon" yada kısa vadeli denge sağlamayı amaçlayan "dağıtım" sistemi olarak adlandırılan iki ana finansman yöntemi ile yürütülmektedir (Çelikoğlu,1994). Bu yöntemlerden birinin diğerine tercih edilmesi söz konusu olabileceği gibi karma yönteme de başvurulabilir (Güzel-Okur,1999:68). Sosyal güvende içinde önemli bir yer tutan sosyal sigorta kuruluşlarının sigortalılara sağladığı risklerde ise her bir risk için yukarıda sayılan finansman yöntemlerinden biri uygulanmaktadır.Sosyal sigorta gelirlerinin artmasına olan ihtiyaç, sistemin en iyi yöntemle finansmanı üzerindeki tartışmaları da beraberinde getirmektedir (Çelikoğlu,1994).

Ülkemizde de sosyal güvende, ağırlıklı olarak sosyal sigorta kuruluşları aracılığıyla yapılmaktadır. Üç farklı kesime üç farklı norm ve standartlarda üç farklı sosyal sigorta kuruluşu tarafından hizmet verilmektedir. Sosyal Sigorta Kurumu, bir hizmet sözleşmesine dayanarak işveren tarafından çalıştırılan işçilere sosyal sigorta hizmeti vermektedir. Emekli Sandığı; kamuda çalışan memurlara yönelik sosyal sigorta hizmeti sağlamaktadır. Bağ-Kur ise; kendi nam ve hesabına bağımsız olarak çalışanlara sosyal sigorta hizmeti sağlamaktadır. Kurumlar iştirakçilerine sağladığı sosyal riskler çerçevesinde farklı finansman yöntemleri uygulamaktadır. Fakat, uygulamada finansman yöntemi kanunla belirtilen yöntemle uygulanmadığı görülmektedir. Bu durum da sosyal sigorta kuruluşlarının içine düştüğü finansman krizinin nedenleri arasında gösterilmektedir.

1.1. Kapitalizasyon Yöntemi (Funded Method)

Kapitalizasyon yönteminde, sosyal risklerin ileride doğuracağı ödemeleri karşılayabilmek için bir fon oluşturulması esasına dayanan bir yöntemdir (Güzel,Okur,1999:68). Bu yöntemde, matematiğe ve olasılık hesaplarına dayanan aktüeryal hesaplamaları ile üyelerin ödeyeceği sabit bir prim ya da katkı oranı belirlenerek gelir ve giderlerin sürekli dengede tutulması hedeflenmektedir (Hazine,2002).

Kapitalizasyon yönteminde sigorta kurumu bünyesinde, muhtemel risklerin gelecekte doğurabileceği ödemeleri karşılamak üzere bir fon oluşturulur (Şakar,1992:74). İşçi ve işverenler tarafından ödenen primler, primlerden elde edilecek faizler ve primlerin işletilmesinden elde edilecek gelirler özel bir hesapta toplanır, biriken bu fonlar gelir getirecek alanlarda değerlendirilerek ileride sigortalılara yapılacak ödemelerin kaynağını oluşturur (Modigliani, Ceprini, Muralidhar,2000 ; Tuncay,2002:151). Bu yöntemde biriktirilen fonlarda elde edilen gelirler sistemin nakit gereksinimini azaltmaktadır. Bu nedenle dağıtım yöntemine göre fonlama yöntemi, finansal açıdan daha esnek bir yöntem olduğu belirtilmektedir (Modigliani, Ceprini, Muralidhar,2000). Bir anlamda, Kapitalizasyon yönteminde esas olan sigortalıların geleceklerini kendilerinin finanse etmesidir. Kapitalizasyon sisteminin içinde fon yaratmak, karşılık ayırmak, fonların veya ayrılan karşılıkların işletilmesi vardır (Ertan,1999:131).

Kapitalizasyon yöntemi dönemler arası bir transfere dayanmaktadır. Bu transfer t_1 döneminde sigortalıların ödedikleri primlere (t) ek olarak toplanan primlerden elde edilecek faiz gelirleriyle birlikte emeklilik geliri (z) biçiminde geri ödeme elde eden emekliler arasında gerçekleştirilmektedir. Bir emeklilik programının dengesi için temel formül;

Gelirler = Harcamalar

(Primler + Primlerin İşletilmesinde Elde Edilen Gelirler = Sigortalılar İçin Yapılan Harcamalar)

Bu sistemde gelirler ile yapılan harcamalar eşit olduğundan, L_t^1 sigortalı işçi sayısını, L_{t+1}^2 emekli sayısını, t bireyin ödediği primi, z birey başına ödenen emeklilik gideri ve r faiz oranını gösterdiğinde (Yurdadoğ,2002);

$$L_{t+1}^2 z = L_t^1 t (1 + r)$$

denliğinden de görüleceği üzere, denliğin sol tarafı toplam giderleri, sağ tarafında ise sigortalıların ödediği primlerin faiz oranıyla değerlendirilmesi sonucu oluşacak miktarın denk olması gerektiği gösterilmektedir.

Dünya da kapitalizasyon yöntemi ilk olarak 1981 yılında kamu prim programında reform yaparak, kapitalizasyon yöntemini (fonlama pim programını) tam olarak uygulayan ilk ülke Şili olmuştur. Daha sonra, 1990'lı yıllarda birkaç ülke, Şili'de uygulanan yöntemin bazı bölümlerini seçerek uygulamaya başlamışlardır (Wang,Davis,2003; Wang,Davis,2004). Kapitalizasyon yönteminde, Bireysel kapitalizasyon (Bireysel fon biriktirme), Kollektif kapitalizasyon (Kollektif fon biriktirme) ve Mesleki Planlar olmak üzere üç farklı yöntem vardır (Wang,Davis,2003). Biriktirme yönteminde, iştirakçinin katkıları ya müşterek bir havuzda toplanır. Ya da her iştirakçi için belirlenen ayrı bir hesapta toplanır. Birincisine; Genel kapitalizasyon (Genel fonlandırma), İkincisine; Bireysel Kapitalizasyon (Bireysel fonlandırma) sistemi denir (Tuncay,2003). Mesleki planlar ise işverenlerin portföylerin içinde bireysel gruplar yer almaktadır (Wang,Davis,2003). Günümüzde karşılıklı dayanışma ve sosyal riskin bireyler arasında dağıtım ilkesine uymayan bireysel kapitalizasyon yöntemi terk edilerek kollektif kapitalizasyon yöntemi uygulanmaya başlanmıştır (Yurdadoğ,2002).

Bireysel kapitalizasyon yönteminde, bireylerin ödediği primler, bireysel fon hesaplarında toplanarak, kişinin karşılaştığı risk karşısında bireysel hesapta toplanan bu fonlarla finanse edilmektedir. Bugün, Şili'de uygulanan sosyal güvenlik sisteminde bireysel fon hesabı kullanılmaktadır. Kollektif kapitalizasyon yönteminde ise bireylerin ödediği primler genel bir fon hesabı altında toplanarak işletilmektedir. Böylece karşılaşılan riskler genel fon hesabından finanse edilmektedir.

Sosyal sigorta kollarından finansman metodu bakımından, yaşlılık, malullük ve ölüm sigorta kolları gibi uzun vadeli sigorta kolları ile işsizlik sigortası kapitalizasyon yöntemiyle işletilmeye daha uygundur (Alper,1999:130). Fakat bu uygunluk, ekonomik sistemde özellikle paranın değerinde istikrar olduğu varsayımına dayanır. Yani, sistemin etkin bir şekilde işletilmesi için ülkede iktisadi istikrarın olması gereklidir. Eğer, toplanan fonlar enflasyona ve paranın değer kaybına karşı değer kaybederse, Kapitalizasyon yönteminden beklenen faydaları ortadan kaldırır. Dolayısıyla;

Sigortalılara sağlanan sosyal gelirin miktarı,ödenen primlerin aşığına düşmektedir. (Güzel,Okur,1999:69, Hazine,2002 ; Dilik,1992:248).

1.2. Dağıtım Yöntemi (Pay As You Go Method)

Dağıtım yöntemi, aktif olarak prim ödeyenlerin pasiflere sağladığı faydaların, gelecekte emekli olduklarında aynı düzeyde fayda sağlamasını amaçlayan bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Pennachi,2003 ; Modigliani, Ceprini, Muralidhar,2000). Bu sistemde, bir yılın gelirleri ile aynı ya da bir sonraki dönemin giderleri karşılanır ve bir dönemde sağlanan faydalar, aynı dönemde toplanan primlerle finanse edilmektedir (Dilik,1992:246, Pavard,1979:44). Ayrıca, dağıtım sistemi çalışanlardan emeklilere doğru bir transferi kapsayan ve hem kuşaklar arasında hem de aynı kuşak içindeki farklı yaş grupları arasında reel gelirin yeniden dağıtımını esas alan bir sistem olduğu belirtilmektedir (Sheshinski,Weiss,1981:190, Peker,2003).

Dağıtım yönteminde, gelirler ve giderler arasında sürekli bir denge vardır. Primler ilgili dönemin gider tahminlerine göre belirlenmektedir (Şakar,1992:73). Prim yükün ağırlığı diğer koşullar değişmemek koşuluyla ,ilgili dönemde sosyal gelir alanlarla, çalışarak prim ödeyenler arasındaki orana göre değişmektedir (Yurdadoğ,2002).

Dağıtım yöntemi, toplumdaki bireyler arasındaki destek ve dayanışma esasına dayanır. Prim ödeyenlerle yardım görenler arasında sürekli bir ilişki vardır(Tuncay,2002:151). Yani, aktif sigortalıların (çalışanların) ödediği primlerle, pasif sigortalılar (emekliler) finanse edilmektedir (James,2002). Bu yöntemde fon biriktirme yoktur (Hazine,2002). Dolayısıyla, bu yöntem fonlama yöntemine göre tasarruf düzeyini daha az artırmaktadır (Feldstein,1974 ; Aurbach, Kotlikoff,1987; Modigliani, Ceprini, Muralidhar,2000; Mylonas,Maisonneuve,2004). Bu yöntemde, sadece zorunlu durumlar için yedek akçe ayrılır ve yöntemin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gelirler ve giderler arasında kesin bir dengenin olması gerekir (Hazine,2002).

Dağıtım yönteminde de sigortalılardan toplanan primlerle, sigortalıya risklere karşı doğacak zararın finansmanı arasında denge esasına dayandığından, bu yöntemde dengeyi gösterecek olursak (Chand,Jeager,1999);

$$N(\forall W) = M(\exists W)$$

şeklinde formüle edilir. N sisteme katkı sağlayanların sayısını, $\forall$ efektif prim katkı oranlarını, W Katkı oranı, hesaplanacak ortalama brüt geliri, M prim ödeyenlerin sayısını, $\exists$ Yenilenmiş efektif prim oranlarını göstermektedir. Bu denklem Dağıtım yönteminde gelirler ile giderler arasında her zaman bir denge olması gerektiğini göstermektedir.

Dağıtım yöntemi, karmaşık hesaplama işlemlerini ve toplanan fonların işletilmesi gibi sorunları ortadan kaldırıcı, para değerindeki düşmelere karşı güven veren ve uygulanması basit bir yöntemdir (Güzel-Okur,1999:70). Bu yöntemde biriktirmeye gerek olmadığından, hemen uygulamaya geçilebilir. Fakat, nüfusun genel yapısı içinde yaşlı nüfus oranının artmasıyla birlikte, prim ödeyenlerin sayısının azalması veya prim gelirlerinin düşmesi yardımları tehlikeye düşüreceği gibi bu yöntemde iyi ayarlama ve kontrol gerekmektedir (Wang-Davis,2003:362 ; Tuncay,2002:152). Bu yöntemde emeklilerin elde edeceği faydalar, aktif sigortalıların ödediği primlerden elde edilen gelire bağlıdır (Bodie,Davis,2000). Dolayısıyla, bu yöntemde denge kurulamadığı

zaman katkı oranları Kapitalizasyon yöntemine göre daha yüksek olacak ya da sağlanan yardımlar azaltılacaktır. (Thompson,2004 ; Kune,2001 ; Bodie,Davis,2000; Wrede,1998; Diamond,1998; Pennachi,2003 ; Modigliani, Ceprini, Muralidhar,2000 ; Wang,Davis,2003). Böylece, dağıtım yöntemi ile sosyal güvenlik prim yükü artacak ve bu yük sigorta primi ödeyenler üzerinde kalacaktır. Buna bağlı olarak da, işgücü üzerinde ki artan prim yükü, iş gücü maliyetlerini artıracak ve sonraki dönemlerde işsizlik düzeyinde artışa yol açacaktır (Kune,2001:418-421).

Genel olarak sosyal sigorta risklerine göre uygun finansman yöntemi uygulaması açısından, kısa vadeli sigorta kolları olan, hastalık, analık, iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortası finansman metodu olarak dağıtım yöntemine daha uygundur (Alper,1999:130). Bununla birlikte, kapitalizasyon yönteminin sakıncaları da dikkate alındığında,günümüzde yaşlılık ve sakatlık gibi uzun vadeli sigorta kolları için de bu yöntemle başvurulmaktadır (Güzel-Okur,1999:70).

2. Dünya da Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri

Günümüz de 166 ülkede uygulanan sosyal güvenlik sistemlerinin, ülkelerin siyasal ve ekonomik yapılarına göre farklı uygulama şekilleri mevcuttur. Her ülke uyguladığı sosyal güvenlik politikasına göre kendi sistemini oluşturmuştur (Mulligan,Martin,1999). Sosyal güvenlik sistemlerinin bir çok ülkedeki uygulama şekli de sosyal sigorta kuruluşlarıdır. Dünyada ilk olarak sosyal sigortaların başlangıcı, Almanya'da Başbakan Bismark'ın hazırlayıp İmparator I.Wilhelm'in 1881 yılında ilan ettiği imparatorluk fermanı ile başlar. Bu ferman ile birlikte, 1883'te hastalık sigortası, 1884'te iş kazaları sigortası, 1889'da ise yaşlılık ve maluliyet sigortası uygulanmıştır (Tuncay,2002:19 ; Sözer,2001:1). Bu sigorta risklerinin hepsinde açık bir katkı-fayda ilişkisine dayanan finansman yöntemi olan, dağıtım yöntemi uygulanmıştır.

Dünya da sosyal güvenlik harcamalarının ülkelerin bütçeleri içindeki ağırlığı incelendiğinde, bir çok ülkede kamu prim programları en büyük mali programlardır (Wang-Davis,2003:361) ve gelişmiş ve geçiş ekonomisi ülkelerinde kamu prim planlarında baskın finansman yöntemi dağıtım yöntemidir (Chand,Jeager,1999). **Tablo 1**'de görüldüğü üzere dünya da sosyal güvenlik sistemi devlet tarafından yürütülen ülkelerde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler dahil hepsinde, Dağıtım Yöntemi uygulanmaktadır. Sadece, Danimarka her iki sistemi de uygulamaktadır. Sosyal güvenlik sistemini özelleştiren ülkelerde ise Kapitalizasyon (Fonlama) sisteminin uygulandığı görülmektedir.

Tablo 1. Ülkelerde Uygulanan Sosyal Güvenlik Planları Ve Finansman Yöntemleri

ÜLKE	UYGULANAN PLAN ADI	FİNANSMAN YÖNTEMİ
Arjantin	Sosyal Güvenlik	Dağıtım Yöntemi
Avustralya	Kamu Primleri	Dağıtım Yöntemi
Avusturya	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Belçika	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Brezilya	Özel Sosyal Güvenlik	Kapitalizasyon Yöntemi
Şili	Bireysel Prim Hesapları	Kapitalizasyon Yöntemi
Çek Cumhuriyeti	Kamu Prim Hesapları	Dağıtım Yöntemi
Danimarka	Kamu Prim Sistemi	Dağıtım / Kapitalizasyon Yöntemi
Fransa	Eyalet Prim Hesapları	Dağıtım Yöntemi
Almanya	Eyalet Prim Biriktirme	Dağıtım Yöntemi
Yunanistan	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Meksika	Bireysel Fonlama Hesapları	Kapitalizasyon Sistemi
İrlanda	Sosyal Güvenlik Sistemi	Dağıtım Yöntemi
Yeni Zelanda	Sosyal Güvenlik	Dağıtım Yöntemi
Peru	Özel Prim Sistemi	Kapitalizasyon Yöntemi
Türkiye	Kamu Prim Hesapları	Dağıtım Yöntemi
Portekiz	Sosyal Güvenlik	Dağıtım Yöntemi
İtalya	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Lüksemburg	Sosyal Güvenlik Primleri	Dağıtım Yöntemi
Portekiz	Sosyal Güvenlik	Dağıtım Yöntemi
Slovakya	Kamu Primleri	Dağıtım Yöntemi
İspanya	Sosyal Güvenlik Sistemi	Dağıtım Yöntemi
İsviçre	Eyalet Primleri	Dağıtım Yöntemi
Polonya	Kamu Prim Planları	Dağıtım Yöntemi
İzlanda	Sosyal Güvenlik Sistemi	Dağıtım Yöntemi

Kaynak; <http://www.oecd.org/dataoecd/30/32/2401175.pdf>.

Dünya da sosyal güvenlik sistemleri kriz içerisindedir (Modigliani, Ceprini, Muralidhar,2000). Bu krizin aşılması için ülkeler sosyal güvenlik sistemlerinde reform adı altında birçok düzenlemeler yapmaktadırlar. Bu reform çalışmaları içerisinde önemli yer tutan konulardan birisi de, sosyal güvenlik finansman yöntemlerinden dağıtım yönteminden fonlama yöntemine geçilmesi veya dağıtım yönteminin, sistem içindeki ağırlığının azaltılması oluşturmaktadır. Örneğin, ABD’de 1983 yılında yapılan sosyal güvenlik reformu da dağıtım yöntemi uygulanması sonucunda, çalışanların demografik yapısının değişmesiyle birlikte gelecekte sağlanacak faydaları önemli oranda azaltmasına yol açmıştır (Bodie,Davis,2000). Daha sonraki dönemde ise, Amerikan sosyal güvenlik sisteminde, sağlanan faydaların finansmanında katkı yönteminin yerini

fonlama yöntemi almıştır (Modigliani, Ceprini, Muralidhar,2000). Ayrıca, Alman Parlamentosu'nun 2001 yılında onayladığı bir kanunla, Dağıtım yönteminin sosyal güvenlik sistemi içindeki ağırlığını azaltmıştır (OECD,2003).

3. Türkiye’de Sosyal Sigortaların Finansman Yöntemleri Açısından Değerlendirilmesi

Türkiye de sosyal sigortaların finansmanını incelerken üç ayrı sosyal sigorta kuruluşunun durumlarının (SSK, Emekli Sandığı, Bağ-Kur) ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekecektir. Herhangi bir sosyal güvenlik kurumu tarafından uygulanan finansman yönteminin türünü ayıran karşılıklar belirlenir (Güzel,Okur,1999:70). Bu karşılıkların kurumların kanunlarında belirlenen yöntem ve şekillerde yapılması gerekmektedir.

Tüm sosyal sigorta kuruluşları ilk kurulduklarında, finansman metodu olarak kapitalizasyon yöntemini benimsemişlerdir. Ancak zaman içinde sosyal sigorta kurumlarının gelirlerini azaltan giderlerini artıran ve sonuçta fonları eriten uygulamalar bu kurumları fiilen dağıtım yöntemine göre çalışan sosyal sigorta kuruluşları haline dönüştürmüştür. Mevcut durumları itibarıyla sosyal güvenlik kurumlarımız sermaye piyasasına kaynak aktarmamakta, piyasada kurumsal yatırımcı olarak yer alamamaktadırlar (Muter-Gökbunar,1998:276).

Sosyal sigortalar kurumunun (SSK) uyguladığı finansman yöntemi tek değildir. Üyelerine sağladığı sosyal sigorta kollarına göre farklılık göstermektedir. Hastalık ve Analık sigortasında dağıtım yöntemi uygulanırken, yaşlılık ve ölüm ve işsizlik sigortasında fon biriktirme (Kapitalizasyon) yöntemi uygulanmakta, İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları sigortasında ise daha çok fon biriktirme yönteminin ağırlık kazandığı karma finansman yöntemi uygulanmaktadır (Göv,1999:207-208).

SSK’da uygulanan finansman yöntemini tam olarak anlayabilmemiz için öncelikli olarak karşılıkları incelememiz gerekmektedir. SSK’nın 137. maddesine göre her hesap yılı sonunda, o yıl içinde elde olunan iş kazaları ile meslek hastalıkları, hastalık analık,malullük, yaşlılık, ve ölüm sigortaları primlerinden ve kurumun diğer gelirlerinden ayrılan karşılıklar şunlardır; Matematik karşılık, Ödenmiş Primler karşılığı, Diğer karşılıklar, Olağanüstü karşılıktır.

SSK Kanununun 137 maddesinde bu karşılıklar şöyle tanımlanmıştır; Matematik karşılık; bu kanun gereğince bağlanan gelir ve aylıkların ödenmesini sağlamak üzere hesaplanacak peşin değerlerin toplamıdır. Ödenmiş primler karşılığı; sigortalılar veya hak sahibi kimseler için bu kanun gereğince ileride malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından kurumca yapılacak ödemelerin bilanço tarihindeki değeri ile bu sigortalılar için sonraki yıllarda malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin peşin değerleri arasındaki farktır. Olağanüstü karşılık; herhangi bir hesap yılına ilişkin gelirlerin, o yıl yapılacak masraflarla yıl sonunda ayrılması gerekli karşılıklara yetmemesi halinde kullanılmak üzere ayrılan karşılıklardır. Her hesap yılı sonunda o yılın gelirlerinden matematik ve ödenmiş primler karşılıkları ile yönetim giderleri, sigorta masrafları,ve ayrılan başka karşılıklar çıkarıldıktan sonra kalanı olağanüstü karşılık olarak ayrılır.

Yukarıdaki tanımlamalardan anlaşılacağı üzere, kapitalizasyon yöntemini gerektirdiği nitelik ve çapta fon birikimine yol açanlar matematik karşılıkları, ödenmiş prim karşılıklardır (Tuncay,2002:152). Diğer iki karşılık türünün ise; asil sigortacılık tekniği ve uygulanan finansman yöntemleri ile bir ilgisi yoktur. Bunlar genel

işletmecilik ve muhasebe tekniğinin gerektirdiği karşılıklardır. Ancak, sosyal sigorta gelirlerinin, sürekli olarak, giderlerle sigortacılık ve genel işletmecilik tekniğinin zorunlu kıldığı karşılıkları önemli miktarlar şeklinde büyük fonların ortaya çıkması mümkündür (Dilik,1992:252).

SSK'nın sorunu özellikle uzun vadeli sigorta kolları açısında bulundurulması gereken matematik karşılığın yeterli olmaması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Matematik karşılık ilerde doğması muhtemel sigorta giderlerini karşılamak amacıyla fon oluşturulması anlamına gelmektedir. SSK'nın son yıllarda matematik karşılıkları ayırabilme imkanı zayıflamıştır. Bunun en önemli nedeni SSK alacaklarının tahsil edilememesi ve kurum kaynaklarının devlet tarafından kullanılmasıdır (Kristal-İş,2004). Dolayısıyla, uzun vadeli sigorta riskleri için kapitilizasyon yöntemi kullanması gereken SSK, topladığı primleri bireysel veya kollektif fon hesaplarına aktaramamış ve tüm sigorta kolları için dağıtım sistemi uygulamaya başlamıştır.

Tablo 2. Sosyal Sigortalar Kurumunun (SSK) Aktif / Pasif Oranı

	Aktif Sigortalılar	İsteğe Bağlı Sigortalılar	Tarımdaki Sigortalıları	Aktif Sigortalı Toplamı	Aylık Alanlar	Aktif / Pasif Oranı
1965	895.802	-	-	895.802	54.590	16,4
1970	1.313.500	-	-	1.313.500	145.446	9,03
1975	1.823.338	-	-	1.823.338	289.870	6,2
1980	2.204.807	-	-	2.204.807	635.815	3,46
1981	2.228.439	-	-	2.228.439	714.973	3,11
1982	2.264.728	-	-	2.264.728	808.118	2,8
1983	2.327.245	-	-	2.327.245	873.073	2,66
1984	2.439.016	-	17.420	2.456.436	976.629	2,51
1985	2.607.865	-	18.300	2.626.165	1.070.681	2,45
1986	2.683.759	-	29.677	2.713.436	1.156.621	2,34
1987	2.744.767	-	36.358	2.781.125	1.254.285	2,21
1988	2.994.058	120.000	41.334	3.155.392	1.377.194	2,29
1989	3.119.238	266.539	74.407	3.460.184	1.478.406	2,34
1990	3.286.929	300.000	74.407	3.661.336	1.596.634	2,29
1991	3.432.073	300.000	93.756	3.825.829	1.717.095	2,22
1992	3.621.674	361.863	115.174	4.098.711	1.851.522	2,21
1993	3.793.297	438.843	177.145	4.409.285	1.999.007	2,20
1994	4.009.716	771.906	212.995	4.994.617	2.175.449	2,29
1995	4.208.761	980.841	253.463	5.443.065	2.337.755	2,32
1996	4.483.684	1.055.613	244.232	5.783.579	2.539.696	2,27
1997	4.862.178	1.031.714	246.401	6.140.293	2.731.793	2,24
1998	5.323.434	910.343	228.343	6.492.120	2.930.752	2,21
1999	5.030.732	901.265	193.826	6.125.823	3.148.826	1,94
2000	5.283.234	843.957	184.675	6.311.866	3.338.867	1,89

Kaynak; Aktif / Pasif oranı www.dpt.gov.tr ve www.ssk.gov.tr' den alınan verilerle hesaplanmıştır.

Emekli sandığı ilk kurulduğunda karşılıkların ayrılmasının öngörülerek kapitalizasyon yönteminin benimsendiği ve fon sistemi oluşturulduğu görülmektedir. Daha sonra 1971 yılında 1425 sayılı kanunun geçici 146. maddesi ile bu sistemden sapma olmuştur. Yani, Kapitalizasyon yönteminin gerektirdiği karşılıklar uygulamada ayrılmamaktadır. Dolayısıyla, Emekli Sandığına ait özel bir durum olarak çıkarılan yasalarla sağlanan devlet garantisi ile fiilen dağıtım yönteminin geçerli olduğu söylenebilir (Yurdadoğ,2002). Bu durum, Emekli Sandığının topladığı fonlara, devlet tarafından kullanılmasına olanak vermiştir.

Tablo 3. Emekli Sandığında Aktif / Pasif Oranı

YILLAR	İŞTİRAKÇİS AYISI	DOSYA SAYISI	AKTİF / PASİF ORANI
1986	1.425.000	511.870	2,8
1987	1.450.000	529.336	2,7
1988	1.460.000	536.027	2,7
1989	1.500.000	556.386	2,7
1990	1.560.000	571.573	2,7
1991	1.600.000	610.380	2,6
1992	1.850.000	670.576	2,8
1993	1.896.041	712.723	2,7
1994	1.896.000	781.719	2,4
1995	1.880.437	828.553	2,3
1996	1.963.751	920.360	2,1
1997	1.994.509	952.360	2,1
1998	2.071.867	1.036.501	2,0
1999	2.118.085	1.099.336	1,9
2000	2.163.698	1.154.514	1,9
2001	2.236.050	1.210.761	1,8
31.10.2002	2.282.005	1.256.737	1,8

Kaynak; www.emekli.gov.tr

Bağ-Kur'un kapsadığı sosyal sigorta riskleri için uyguladığı finansman yöntemi, 1479 sayılı kanunun 74. maddesindeki ayrılması gereken karşılıklardan çıkarılabilir. İlgili 74. Madde'de Yaşlılık, Malullük ve Ölüm sigorta kolları için Matematik karşılık, Ödenmiş primler karşılığı, diğer karşılıklar ve Olağanüstü karşılıkların ayrılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak, uygulamada gerekli karşılıklar ayrılamamış ve bu riskler için de Kapitalizasyon yöntemi değil Dağıtım yöntemi uygulanmıştır.

Tablo 4. Bağ-Kur'da Aktüeryal Denge (Aktif / Pasif Oranı)

	Aktif Sigortalılar	İsteğe Bağlı Sigortalılar	Tarımdaki Sigortalıları	Aktif Sigortalı Toplamı	Aylık Alanlar	Aktif / Pasif Oranı
1985	1.681.747	-	244.818	1.926.565	294.496	6,54
1986	1.828.719	-	428.412	2.257.131	361.513	6,24
1987	1.937.727	-	513.055	2.450.782	410.857	5,96
1988	1.876.745	97.375	624.528	2.598.657	486.811	5,33
1989	1.943.408	107.607	711.049	2.762.064	544.914	5,06
1990	1.967.379	106.019	752.075	2.501.273	595.889	4,74
1991	1.989.650	103.366	732.526	2.825.542	655.646	4,30
1992	2.038.438	99.170	752.863	2.890.471	711.994	4,05
1993	2.002.266	92.068	776.634	2.870.968	777.968	3,69
1994	1.838.534	83.317	778.547	2.700.398	825.595	3,27
1995	1.791.246	78.973	799.132	2.849.351	880.820	3,03
1996	1.766.809	87.351	796.805	2.660.965	947.038	2,80
1997	1.873.497	129.050	802.343	2.804.890	1.032.342	2,71
1998	1.911.259	200.676	796.564	2.908.499	1.104.614	2,63
1999	1.939.593	264.284	860.742	3.064.619	1.179.817	2,59
2000	2.172.569	263.977	876.148	3.312.694	1.277.444	2,59

Kaynak; www.dpt.gov.tr den alınan verilerle hesaplanmıştır.

Not; Aktüeryal denge hesaplanırken İsteğe bağlı sigortalılar ile tarımdaki sigortalılar aktif ve pasif içinde dikkate alınmıştır.

Üç sosyal sigorta kuruluşunun ilgili kanunlarındaki finansman yöntemleri çerçevesinde kapitalizasyon yönteminin gerektirdiği karşılıkları ayırmamıştır. Özellikle, kurumların siyasi müdahalelere açık olması ve toplanan primlerin artan kamu açıklarının finansmanında kullanılması, kurumların kapitalizasyon yöntemi uygulamasını zorlaştırmıştır. Bu nedenle, üç sosyal sigorta kuruluşu da artık sigortalıları koruma altına aldıkları, sosyal sigorta risklerine karşı dağıtım yöntemi uygulamak zorunda kalmaktadır. Fakat kurumların siyasi müdahalelere açık bir yapıda olmasından dolayı, SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığında aktiflerin pasiflere oranında yani kapitalizasyon oranında hızlı bir bozulma görölmektedir. Dağıtım yönteminin temel prensibi aktiflerin pasifleri finanse etmesidir. Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4'te görüldüğü üzere sosyal sigorta kuruluşlarında Aktif / Pasif oranı 1990'lı yıllardan itibaren hızla düşerek % 2'lere kadar gerilemiştir. Avrupa Birliği ülkelerinde 4 aktif 1 pasifi finanse ederken, ülkemizdeki sosyal sigorta kuruluşlarının bu oranın çok altına düşmesi artık sistemin dağıtım yönteminin uygulanmasının mümkün olmadığını açık bir göstergesidir. 2000 yılı itibariyle Aktif / Pasif oranı, SSK'da 1,89, Bağ-Kur'da 2,59, Emekli Sandığında ise 1,8'e kadar düşmüştür. Dağıtım yönteminde, uzun vadeli sigorta kolları için uygulanması zor bir sistem olduğundan ve toplanan primler, kısa vadede olsa düşük faizle devlet bonolarına ve devlet bankalarına aktarıldığından, kuruluşların kendilerini finanse etme şansları kalmamıştır.

Tablo 5. Sosyal Sigorta Kuruluşlarının Finansman Açıkları (Milyar TL)

YIL	SSK	BAĞ-KUR	EMEKLİ SAN.	TOPLAM
1998	451.000	435.000	514.000	1.585.052
1999	1.105.000	610.000	1.035.000	2.750.000
2000	400.000	1.050.685	1.775.000	3.225.685
2001	730.000	1.437.000	2.625.000	4.792.000
2002	3.180.000	2.943.000	4.822.000	10.945.000
2003*	4.502.000	4.178.000	3.679.520	12.359.520
TOPLAM	10.368.000	10.653.685	14.450.520	35.472.205

Kaynak;www.bumko.gov.tr/WEB/istatistikler/KONS.BUT.GIDER/sosyalg.htm,

www.emekli.gov.tr.

* **Not;** SSK ve Bağ-Kur'un 2003 açıkları 11 aylıktır. Emekli Sandığı 12 aylıktır.

Üç sosyal sigorta kuruluşunun içinde buldukları finansman krizinden çıkması için uygulanacak yöntemlerden biride bu kuruluşların tekrar kapitalizasyon yöntemine dönüşünü sağlamak olacaktır. Fakat, böyle bir geçiş için kurumlara Hazine'den büyük oranda finansman sağlanması gerektiğinden, bu kuruluşların kanunların belirtilen finansman yöntemine dönüşü oldukça zor görünmektedir. **Tablo 5'de** görüldüğü üzere; Sosyal Sigorta kuruluşlarının 2003 yılı açığı 12,5 Katrilyonu aşmıştır. Toplam 6 yıllık sürede hazineden bu kuruluşlara aktarılan toplam miktar 35 Katrilyondan fazladır. Bu nedenle, kuruluşların açıkları arttıkça prim miktarı artırılacak ya da sigortalılara yapılan yardım miktarı ve hizmet kalitesi düşürülmesi sonucunu doğuracaktır.

SONUÇ

Sosyal hizmet sağlayan sosyal sigorta kuruluşlarının yapacakları hizmetlerin finansmanın sürekliliğinin sağlanması finansman yöntemi olarak uyguladığı yöntemin sürekliliğinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Sosyal sigorta kuruluşlarının sigortalılara verdiği sosyal sigorta hizmeti farklı riskleri kapsadığından, uygulanan finansman yönteminin sigorta riskine bağlı olarak belirlenmesi gereklidir. Bu nedenle, sigorta risklerine göre finansman yöntemi uygulanması sigorta kuruluşlarının gelecekte finansman dengelerinin korunmasını sağlayacaktır. Sosyal sigorta kuruluşlarında uzun vadeli sigorta riskleri için kapitalizasyon yöntemi kısa vadeli sigorta riskleri için ise Dağıtım yöntemi daha finansman sürekliliği açısından daha uygun olduğu görülmektedir.

Ülkemizde ki sosyal sigorta kuruluşlarının da finansman sürdürülebilirliğinin sağlanması için sağladıkları sosyal riskler için uygun finansman yönteminin uygulaması gerekmektedir. Yoksa, sistemin verdiği açık dağıtım yönteminde sürekli artacak ve hazine den yapılan transferler artışını finanse etmek amacıyla da prim oranları artırılacak ya da sosyal güvenlik hakları daraltılacaktır. Bu nedenle, sistemin tekrar etkin bir şekilde sosyal sigortacılık işlemlerinin yürütmesi için, kurum kanunlarında belirtilen fakat uygulanmayan, özerklik kavramı tekrar gündeme getirilmeli ve kurumların yönetim yapıları özerkleştirilmelidir. Özerk yapıda kurumlara hükümetlerin siyasi müdahaleleri azalacağından, sistemin finansal açıdan dengeye gelmesi daha kolay olacaktır. Şu ana kadar yapılan siyasi müdahalelerle, sistemden kısa sürede milyonlarca kişi emekli edilmiş, dağıtım yönteminin denklik esasına göre, sisteme girenlerin sayısının emekli sayısından az olması durumunda sistem işleyemez duruma gelmektedir. Dolayısıyla, sisteme yapılan açıklar Tablo 2 de gösterildiği üzere çığ etkisi ile çoğalarak artmıştır.

Sistemin tamamen dağıtım yönteminden kurtarılması için sosyal sigorta kuruluşları tarafından sağlanan sekiz ana sosyal sigorta riski için doğru finansman yöntemi uygulanarak, her riskin kendi gelir ve giderleriyle ayakta durması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- ALPER Yusuf (1990);** “1990’lı Yılların Başında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Karşılaştığı Temel Problemler”, İşveren Dergisi Cilt:4, Sayı:6.
- ALPER Yusuf (2000);** “Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar (SSK ve BAĞ-KUR)”, Genişletilmiş 3.baskı, Bursa.
- ALPER Yusuf (2003);** “Sosyal Sigortalar Kurumunda Yeniden Yapılanma ve Denetim”, Erişim; <http://www.isguc.org/alper1.html>
- AUERBACH, KOTLIKOFF, A.J, L.J. (1987).** Dynamic fiscal policy. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press.
- BALCI Selçuk (2001);** “Sosyal...Güvenlik,Devlet,Haklar.,” Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi Yıl:4, Sayı:10, Nisan, Ankara.
- BODİE,DAVİS Zvie,Philip (2000);** “The Foundations of Pensions Finance”, Erişim; <http://www.zen13767.zen.co.uk/foundations.pdf>.
- CHAND, JEAGER,Sheetal, Albert (1999);** “Reform Options for Pay As YouGo Public Pension Systems”, Social Protection Discussion Paper No.9927, December. Erişim: [http://wbln0018.worldbank.org/HDNet/hddocs.nsf/0/926d8fbf262d3ca88525693b006d2251/\\$FILE/9927.pdf](http://wbln0018.worldbank.org/HDNet/hddocs.nsf/0/926d8fbf262d3ca88525693b006d2251/$FILE/9927.pdf)
- ÇELİKOĞOLU İlyas (1994);** Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman yöntemleri ve Türkiye uygulaması,DPT Uzmanlık Tezi, Nisan, Ankara.
- DİAMOND P. (1998);** “The Economics of Social Security Reform”, NBER Working Papers, 6719,September.
- DİLİK Sait (1992);** Sosyal Güvenlik, Ankara.

ERTAN Halil (1999); “Sosyal Güvenliğin Sosyal Sigorta Statüsünde Repartisyon Sistemi”, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dergisi, Yıl;2, Sayı;3 Nisan-Haziran, Ankara.

FELDSTEİN, M. (1974); “Social Security, Induced Retirement, and Aggregate Capital Accumulation”, Journal of Political Economy 82: 905–926.

HAZİNE (2002); Kamu Kesimi Genel Dengesi,

Erişim; <http://www.treasury.gov.tr/arastirma/kamukesimigeneldengesi.pdf>.

JAMES Estelle (2002); “Social Security Reform Around the World: Lessons from Other Countries”, NCPA Policy Report No. 253 August.

GÜVEN Ercan (1976); “Sosyal Sigortalar Genel Uygulama İlkeleri ve Sigorta Kolları”, İktisadi Ticari İlimler Akademisi yayınları, No: 149/91, Eskişehir.

GÜZEL, OKUR, Ali Rıza, Ali (1999); “Sosyal Güvenlik Hukuku”, Yenilenmiş Beta Yayınları, Yedinci Bası, İstanbul.

GÖV Abulkadir (1999); “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Marmara Üniversitesi İİBF Öneri Dergisi, Cilt; 2, Sayı; 11, İstanbul.

KRİSTAL-İŞ (2004); SSK Raporu: Gerçekler Ve Yalanlar,

Erişim; <http://www.kristalis.org.tr/arastirma.htm>.

KUNE Jan B. (2001); “The Controversy Of Funding Versus Pay As You Go: What Remains of the Debate, The Geneva Papers on Risk and Insurance” Vol.26, No.3, July,418-434.

MODİGLİANI, CEPRİNİ, MURALİDHAR, Franco, Maria Luisa, Arun S. (2000); “A solution to the Social Security Reform”, Sloan Working paper, August (Four Revision).

MULLİGAN, MARTİN (1999); **Casey, Xavier Sala-i**, “Social Security in Theory and Practice (I) : Efficiency Theories, Narrative Theories, and implications For Reform” NBER Working Papers,

Erişim; <http://www.nber.org/papers/w7118>, Erişim Tarihi; 20.04.2003.

MUTER, GÖKBUNAR (1998); “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Makro Sorunları ve Çözüm Önerileri” Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi Cilt;14 Sayı;1 İstanbul.

MYLONAS, MAÏSSONNEUVE, Paul, Christine de la (2004); “The Problems And Prospects Faced By Pay As You Go Pension Systems: Case of Study of Grece”, Erişim; <http://www.oecd.org/dataoecd/63/20/1878430.pdf>.

OECD (2003); “Economic Research OECD Countries, Focus 2; Europe: Reform of Public Pension Systems at the Top of the Agenda”, October.

PAVARD Francis (1979); “Social Security Financing Through the Contribution Method” First Published Studies and Research No;15, International Social Security Association, Geneva.

PEKER Ayşe (2003); “Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Tartışmaları ve Çözüm Önerileri”

Erişim; www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/teblig/97/ayse/pdf.

PENNACHİ Laura (2003); “Behind of Tyranny of Cliches Pay As You Go Versus Funded Pensions”,

Erişim; http://www.ucis.pitt.edu/cwes/CWES/CWES_Lectures/PDFs/Pennacchi_Tyranny.pdf.

- SHESHINSKI, WEISS, Eytan, Yoram (1981);** “Uncertainty and Optimal Social Security Systems”, The Quarterly Journal of Economics, Vol. XCVI No:2.
- SÖZER Ali Nazım (2001);** S”osyal Sigortalarda Yeniden Yapılanma ve Şili Modeli”, Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, Sayı:10, Yıl:4, Ankara.
- ŞAKAR Müjdat (1992);** “Sosyal Güvenliğin Finansmanı”, Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti Sosyal Güvenlik Kurultayı, Cemiyet Yayınları No; 2, Ankara.
- THOMPSON L..H (2004);** “Operation of Pension Systems: Public or Private”, Erişim; http://www.adb.org/Documents/Books/Social_Protection/chapter_06.pdf.
- TUNCAY Can A. (2002);** Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. Bası. Beta Yayınları, İstanbul.
- TUNCAY Can A. (2003);** Bireysel Emeklilik Sistemi Üzerine, Erişim; <http://www.cmis.org.tr/dergi/1mak20002.doc>, Erişim Tarihi; 18.06.2003.
- WANG, DAVİS, Lu, Otto, A. (2003);** “Freedom and Other Variables in the choice of public pension systems”, Public Choice 114: 361-385, Kluwer Academic Publisher, Netherlands.
- WANG, DAVİS, Lu, Otto, A. (2004);** “Choice of Public Pension Systems in Developed Countries: A Model, Estimation, and the Importance of economic Freedom”, Erişim; http://www.freetheworld.com/papers/wang_davis.pdf.
- WREDE Mathias (1998);** “Pareto Efficiency of the Pay-as-you-go Pension System in a Three-Period-OLG Model”, Erişim; <http://www.uni-bamberg.de/sowi/economics/wenzel/forschung/publikationen/pberg27.pdf> www.oecd.org/dataoecd/30/32/2401175.pdf, “Comparative Tables On Private Pension Systems”, Erişim Tarihi; 10.05.2004.
- www.bumko.gov.tr/WEB/istatistikler/KONS.BUT.GIDER/sosyalg.htm Erişim Tarihi; 10.10.2003.
- www.dpt.gov.tr , Erişim Tarihi; 08.07.2003.
- www.emekli.gov.tr , Erişim Tarihi; 10.05.2003.
- www.ssk.gov.tr , Erişim Tarihi; 14.08.2003.
- YURDADOĞ Volkan (2002);** “Sosyal Güvenliğin Finansman Yöntemleri”, Erişim; www.canaktan.org/politika/anti_leviathan/diger-yazilar/volkan-sosyalguvenlik.pdf.